

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-15>

УДК 338.2

Ткаченко Олександр Сергійович

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7795-9293>

Єрмілов Роман Вікторович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3870-7431>

Чернуха Олексій Вікторович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9297-704X>

Oleksandr Tkachenko, Roman Yermilov, Oleksii Chernukha

Dnipro State Agrarian and Economic University

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА
СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ****FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY AS A COMPONENT
OF THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM**

Анотація. В статті досліджено сутність фінансово-економічної безпеки як елемента системи управління підприємством. Визначено, що фінансово-економічна безпека підприємства виражає стан захищеності його фінансових і економічних інтересів від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Запропоновано визначення сутності фінансово-економічної безпеки як запоруки його стійкості та стабільності, адже дозволяє йому можливість боротися з зовнішніми і внутрішніми загрозами, забезпечуючи безперервність діяльності та виконання своїх фінансових зобов'язань. В статті здійснено систематизацію принципів управління фінансово-економічною безпекою, котра дає можливість підприємству швидко адаптуватися до трансформації середовища зовнішнього та внутрішнього. Досліджено та згруповано фундаментальні завдання фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством.

Ключові слова: підприємство, безпека, фінансово-економічна безпека, управління, загрози, контроль, фінансовий ризик.

Summary. The article examines the essence of financial and economic security as a component of the enterprise management system. Financial security is currently the most important component of economic security and the main basis of national security in a broad sense. It is also worth noting that financial and economic security is an important component of the enterprise management system, since it ensures the stability, efficiency and competitiveness of the business. Its proper provision contributes to the achievement of strategic goals, protects against risks and ensures resistance to external and internal challenges. It is established that the financial and economic security of an enterprise expresses the state of protection of its financial and economic interests from the influence of internal and external threats. It is proposed to define the essence of financial and economic security as a guarantee of its stability and stability, because it allows it to resist external and internal threats, ensuring the continuity of operations and the fulfillment of its financial obligations. The principles of financial and economic security management ensure the systematicity, efficiency and stability of the management process. They define approaches to the organization of protection of financial and economic interests of the enterprise, and they are also aimed at ensuring the stability of the enterprise, preventing risks and creating conditions for sustainable development. The article systematizes the principles of financial and economic security management, which allows the enterprise to quickly adapt to changes in the external and internal environment. The fundamental tasks of financial and economic security in the enterprise management system are studied and grouped. The enterprise management system is a set of methods, tools, processes and resources aimed at organizing, coordinating and controlling activities to achieve the strategic goals of the enterprise. One of the key elements of this system is

financial and economic security, which ensures the stability and efficiency of the enterprise's functioning in a dynamic market environment. Financial and economic security is not only a component, but also the foundation of the enterprise management system.

Keywords: enterprise, security, financial and economic security, management, threats, control, financial risk.

Постановка проблеми. Безпекові питання суб'єктів господарювання завжди виступають предметом зацікавленості великої кількості наукових дисциплін, зокрема політології, економіки, права, соціології та історії. У загальному розумінні термін безпека свідчить про відсутність загрози або захист від загрози. Його також часто ототожнюють із станом спокою, впевненості та відчуття безпеки. Фінансова безпека виступає елементом економічної безпеки і може розглядатися стосовно багатьох суб'єктів, зокрема: підприємств, банків, домогосподарств і держави. Відомо, що на підприємстві фінансово-економічна безпека ототожнює захищеність його фінансових і економічних вигод від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Вона виступає важливою складовою системи управління підприємством, котра забезпечує стабільність, ефективність діяльності та реалізацію цілей стратегічних. Фінансова безпека на сьогодні є найважливішою складовою економічної безпеки та головною основою національної безпеки в широкому розумінні. Також варто зауважити, фінансово-економічна безпека виступає важливою складовою в системі управління підприємством, адже здатна забезпечувати стабільність, ефективність і конкурентоспроможність бізнесу. Її належне забезпечення сприяє досягненню стратегічних цілей, захищає від ризиків і забезпечує стійкість до зовнішніх і внутрішніх викликів. Враховуючи важливість фінансово-економічної безпеки для підприємства, наголосимо на тому, що впровадження дієвої системи управління фінансово-економічною безпекою набуває надзвичайної актуальності в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На питаннях дослідження сутності та особливостей фінансово-економічної безпеки як складової системи управління підприємством зосереджували свої наукові праці такі науковці як Базик О.В. [10], Баранова В.В. [6], Біломістна І.І. [9], Болгов В.Є. [1], Бондарчук Н.В. [5], Бородіна О.О. [2], Гуменчук М. [5], Дзянбо Юй. [8], Зайцев Є.А. [4], Кушнір І.В. [1], Огренич Ю.О. [4], Олійник О.В. [9], Пігуль Н.Г. [3], Стефанік С.М. [7], Хомутенко А.В. [3], та ін.

Враховуючи значні здобутки науковців стосовно досліджуваного питання, деякі важливі аспекти залишаються малодослідженими, а саме недостатньо висвітленими є фундаментальні завдання фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством.

Мета статті зосереджується на дослідженні сутності фінансово-економічної безпеки як складової системи управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В складних реаліях сьогодення таких як війна та економічні труднощі в країні, проблема безпеки господарюючих суб'єктів набуває неабиякої актуальності. Шляхи забезпечення фінансової безпеки підприємства мають формуватися та реалізовуватися шляхом вирішення комплексних завдань, які пов'язані з труднощами контролю та сприйняття сучасного середовища в системі фінансової безпеки підприємства, в порівнянні зміни динаміки, оцінки стану, швидкого внесення управлінських рішень в залежності від сфери діяльності.

Проаналізуємо більш детально погляди різних науковців відносно трактування теоретичних базисів сутності фінансово-економічної безпеки підприємства.

Ми погоджуємося з твердженням, котре висловлюють Кушнір І.В. та Болгов В.Є. стосовно того, що: «економічна безпека підприємств – це комплексна система заходів та стратегій, які мають на меті забезпечити їх стійке функціонування в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз. Одним із ключових компонентів економічної безпеки є фінансова безпека, оскільки фінансовий стан підприємства визначає його можливість витримати різноманітні виклики та забезпечити стабільність. Взагалі поняття безпека означає стан будь-якого об'єкта, для якого характерним є достатній рівень захищеності, відсутність негативного впливу будь яких факторів» [1, с. 233].

Виходячи з вищенаведеного стає зрозумілим той факт, що поняття фінансово-економічна безпека є комплексним та потребує детального аналізу сутності його компонентів.

Бородіна О.О. зазначає, що: «поняття фінансово-економічна безпека нерозривно пов'язане з поняттями розвиток, стійкість, керованість та вразливість» [2, с. 35].

Пігуль Н.Г. та Хомутенко А.В. акцентують увагу на тому, що: «важливість фінансової складової для забезпечення економічної безпеки підприємств обумовлено низкою причин: фінансова діяльність передбачає вибір оптимальних джерел формування фінансових ресурсів з метою реалізації економічної стратегії підприємств; проведення фінансових операцій відзначаються стабільним характером, оскільки забезпечує фінансування різних напрямків діяльності підприємств; посилена роль фінансової діяльності у стабілізації економічного розвитку підприємств через формування різних страхових та цільових фондів, які допомагають забезпечити фінансову стійкість в умовах невизначеності; високий рівень

загрози для діяльності підприємств через фінансові ризики, зумовлюючи наслідки, що пов'язані із банкрутством, поглинанням, втрати власного капіталу тощо» [3, с. 82].

Стосовно сутності поняття «фінансово-економічна безпека підприємства» цікавою є думка таких науковців як Огренич Ю.О. та Зайцев Є.А., котрі стверджують, що: «фінансово-економічна безпека є важливим інструментом забезпечення стабільності роботи підприємств, впливає на бізнес-операції та задля забезпечення її зростання доцільним є використання системи управління, яка повинна відповідати тенденціям сьогодення» [4, с. 14].

Такі науковці як Бондарчук Н.В. та Гуменчук М. стверджують, що «фінансово-економічна безпека – це стан захищеності ресурсів підприємства, фактичного виробничого та інтелектуального потенціалу від потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища за допомогою інструментів, методів, важелів та системи інформаційно-аналітичного забезпечення» [5].

Баранова В.В. зазначає, що: «фінансово-економічна безпека є сукупністю управлінських рішень та дій, які спрямовані на забезпечення платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання; ефективне використання, розподіл (перерозподіл) фінансових ресурсів, якими він оперує; організацію контролю за всіма напрямками діяльності з метою своєчасного прийняття рішень щодо попередження внутрішніх та зовнішніх загроз» [6, с. 207].

Ми пропонуємо авторське визначення сутності фінансово-економічної безпеки підприємства, а саме фінансово-економічна безпека підприємства виступає запорукою його стійкості та стабільності адже дозволяє йому протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, забезпечуючи безперервність діяльності та виконання своїх фінансових зобов'язань, здійснює захист фінансових інтересів підприємства та гарантує, що фінансові ресурси використовуються раціонально, з мінімізацією ризику втрат або нецільового використання. Створює основу для стабільного розвитку підприємства, залучення інвестицій і досягнення стратегічних цілей.

Ми погоджуємося з точкою зору Стефанік С.М. відносно того, що: «фінансово-економічна безпека підприємства створена для досягнення найвищої стабільності та ефективності його роботи, а також для створення умов для подальшого розвитку, шляхом проведення своєчасного аналізу, спрямованого на виявлення та попередження в майбутньому зовнішніх і внутрішніх загроз і ризиків. будь-яка поведінка, яка може призвести до втрати стабільної роботи підприємства» [7].

Зауважимо, що для результативного забезпе-

чення фінансово-економічної безпеки підприємства важливо організувати дієвий процес керування нею, котрий повинен бути заснований на визначеній кількості принципів. Принципи управління фінансово-економічною безпекою забезпечують системність, ефективність і стійкість процесу управління. Вони визначають підходи до організації захисту фінансово-економічних інтересів підприємства, а також вони спрямовані на забезпечення стійкості підприємства, запобігання ризикам і створення умов для стабільного розвитку. Систематизація принципів фінансово-економічної безпеки підприємства представлена на рисунку 1.

Аналізуючи рисунок 1 зазначимо, що систематизація принципів управління фінансово-економічною безпекою дає можливість підприємству швидко адаптуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

Дзянбо Юй в наукових дослідженнях зазначає, що: «основними завданнями управління безпекою слід вважати встановлення системи пріоритетних інтересів, які необхідно захистити в процесі розвитку суб'єктів господарювання; виявлення й прогнозування дії внутрішніх і зовнішніх загроз фінансово-економічній безпеці підприємств; прогнозування й попередження кризових явищ; забезпечення ефективного механізму протистояння загрозам фінансово-економічній безпеці підприємств і розроблення заходів щодо їх ліквідації та методів оцінювання ефективності цих заходів» [8, с. 129].

Фінансово-економічна безпека має трактуватися як сукупність взаємопов'язаних елементів, які функціонують в єдиній системі управління підприємством. Враховуючи вищенаведене варто акцентувати увагу на тому, що фінансово-економічна безпека та її забезпечення виступають важливим елементом в системі управління будь-яким підприємством.

Зауважимо, що система управління підприємством – це сукупність методів, інструментів, процесів і ресурсів, спрямованих на організацію, координацію і контроль діяльності для отримання планових результатів підприємства. Одним із ключових елементів цієї системи є фінансово-економічна безпека, яка забезпечує чіткість та результативність діяльності підприємства за умов мінливого середовища. В системі керування підприємством фінансово-економічна безпека посідає важливе місце. Фундаментальні завдання фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством наведені на рисунку 2.

Аналіз рисунка 2 доводить той факт, що фінансово-економічна безпека в системі управління підприємством забезпечує збереження фінансових, матеріальних ресурсів та інформації від внутрішніх і зовнішніх загроз, допомагає ідентифіку-

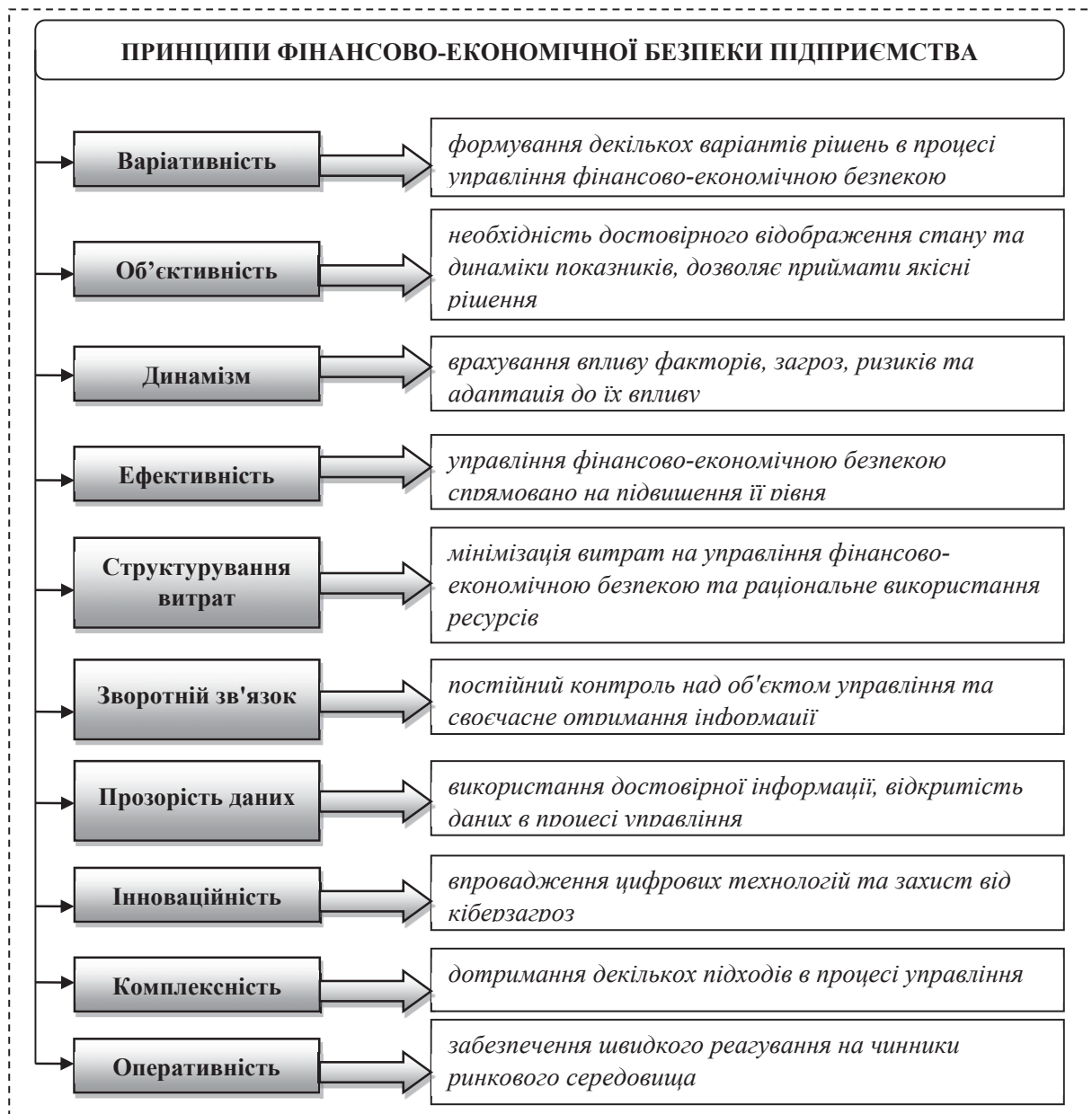

Рисунок 1 – Систематизація принципів фінансово-економічної безпеки підприємства

Джерело: сформовано авторами на основі [9]

вати та знижувати вплив фінансових, економічних і операційних ризиків.

Надає можливість створювати умови для стабільного зростання підприємства шляхом оптимізації витрат і підвищення ефективності управління, а також дозволяє підприємству успішно конкурувати на ринку за рахунок стійкості до кризових ситуацій і змін ринкового середовища та формувати позитивний імідж серед партнерів, інвесторів і клієнтів завдяки стабільному фінансовому стану.

Ми погоджуємося з науковими висновками Базик О.В. відносно того, що: «фінансово-економічна безпека є фундаментом стабільного еко-

номічного розвитку підприємства. Її ефективне управління сприяє не тільки захисту від загроз, але й реалізації довгострокових стратегічних цілей. Сучасні підприємства повинні постійно вдосконалювати свої підходи до забезпечення фінансово-економічної безпеки, адаптуючи їх до змінюваних умов ринку і нових викликів» [10, с. 173].

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного дослідження наголосимо на тому, що фінансово-економічна безпека це не лише складова, але й фундамент системи управління підприємством. Вона забезпечує стабільність, стійкість і конкурентоспроможність підприємства, мінімізуючи ризики та створюючи умови для його розвитку

Рисунок 2 – Завдання фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством

Джерело: сформовано авторами

в умовах постійних змін ринкового середовища. Успішне управління підприємством неможливе без належного рівня фінансово-економічної безпеки. Фінансово-економічна безпека та система управління підприємством є тісно взаємопов'язаними між собою. Фінансово-економічна безпека є осно-

вою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, в той же час ефективне управління безпекою сприяє стабільності системи управління підприємством. Система управління, в свою чергу, забезпечує впровадження стратегій і заходів для підтримки фінансово-економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Кушнір І.В., Болгов В.С. Сутність фінансової безпеки підприємства та методики її дослідження. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. Том 2. № 14. С. 232–236.
2. Бородіна О.О. Оцінка економічної безпеки підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2013. Вип. 183. С. 33–41.
3. Пігуль Н.Г., Хомутенко А.В. Теоретичні основи фінансової безпеки підприємства та механізм управління нею. *Вісник СумДУ Серія «Економіка»*. 2019. № 2. С. 80–87.
4. Огренич Ю.О., Зайцев Є.А. Стан та забезпечення фінансово-економічної безпеки промислових підприємств в умовах цифровізації економіки. *Економічний простір*. 2024. № 129. С. 12–18.
5. Бондарчук Н.В., Гуменчук М. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5409> (дата звернення: 28.11.2024).
6. Баранова В.В. Фінансово-економічна безпека у забезпеченні економічної безпеки національного господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 14. Ч. 1. С. 206–209.
7. Стефанік С.М. Сутність та значення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Матеріали XIV Міжнародної науково-технічної конференції аспірантів та молодих вчених «Наукова весна»*. 2024. С. 202–203. URL: https://ir.nmu.org.ua/jspui/bitstream/123456789/167015/1/Scientific_Spring_2024-202-203.pdf (дата звернення: 28.11.2024).
8. Дзянбо Ю.Ю. Особливості управління фінансово-економічною безпекою будівельних корпоративних підприємств у сучасних умовах господарювання. *Економічний аналіз*. 2014. № 2. Т. 17. С. 128–135.
9. Біломістна І.І., Олійник О.В. Особливості формування теоретичних підходів до визначення фінансової безпеки підприємства як економічної категорії. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(1). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10\(1\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10(1)_6) (дата звернення: 29.11.2024).
10. Базик О.В. Фінансово-економічна безпека у забезпеченні стабільності економічного розвитку підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 15. С. 172–177.

References:

1. Kushnir, I. V. and Bolhov, V. Ie. (2022) Sutnist finansovoi bezpeky pidpriemstva ta metodyky yii doslidzhennia [The essence of the financial security of the enterprise and the methods of its research]. *Bulletin of the Student Scientific Society of Vasyl Stus Donetsk National University*, vol. 2(14), pp. 232–236. (in Ukrainian)
2. Borodina, O. O. (2013) Otsinka ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Assessment of the economic security of an enterprise]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 183, pp. 33–41. (in Ukrainian)
3. Pihul, N. H. and Khomutenko, A. V. (2019) Teoretychni osnovy finansovoi bezpeky pidpriemstva ta mekhanizm upravlinnia neiu [Theoretical foundations of financial security of an enterprise and the mechanism of its management]. *Bulletin of SumDU Series "Economics"*, vol. 2, pp. 80–87. (in Ukrainian)
4. Ohrenych, Yu. O. and Zaitsev, Ye. A. (2024) Stan ta zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky promyslovykh pidpriemstv v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky [State and ensuring financial and economic security of industrial enterprises in the context of digitalization of the economy]. *Ekonomichnyi prostir*, vol. 129, pp. 12–18. (in Ukrainian)
5. Bondarchuk, N. V. and Humenchuk, M. (2016) Sutnist finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva ta neobkhdnist yii zabezpechennia [The essence of the financial and economic security of an enterprise and the need to ensure it]. *Efektivna ekonomika*, vol. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5409> (in Ukrainian)
6. Baranova, V. V. (2017) Finansovo-ekonomichna bezpeka u zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky natsionalnogo hospodarstva [Financial and economic security in ensuring the economic security of the national economy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 14(1), pp. 206–209. (in Ukrainian)
7. Stefanyk, S. M. (2024) Sutnist ta znachennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [The essence and significance of the financial and economic security of the enterprise]. *Materialy XIV Mizhnarodnoi naukovotekhnichnoi konferentsii aspirantiv ta molodykh vchenykh «Naukova vesna»*. Available at: https://ir.nmu.org.ua/jspui/bitstream/123456789/167015/1/Scientific_Spring_2024-202-203.pdf (in Ukrainian)
8. Dzianbo, Yui (2014) Osoblyvosti upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu budivelnnykh korporatyvnykh pidpriemstv u suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Peculiarities of managing the financial and economic security of construction corporate enterprises in modern economic conditions]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 2(17), pp. 128–135. (in Ukrainian)
9. Bilomistna, I. I., and Oliinyk, O. V. (2013) Osoblyvosti formuvannia teoretychnykh pidkhodiv do vyznachennia finansovoi bezpeky pidpriemstva yak ekonomichnoi katehorii [Peculiarities of the formation of theoretical approaches to determining the financial security of an enterprise as an economic category]. *Ekonomichni nauky. Seriya: Oblik i finansy*, vol. 10. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(1\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(1)_6) (in Ukrainian)
10. Bazyk, O. V. (2024) Finansovo-ekonomichna bezpeka u zabezpechenni stabilnosti ekonomichnoho rozvytku pidpriemstva [Financial and economic security in ensuring the stability of the economic development of the enterprise.]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, vol. 15, pp. 172–177. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 02.12.2024